

Asia: VN/10302/2025

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle jalkaväkimiinojen käytön, varastoinnin, tuotannon ja siirron kieltämisestä ja niiden hävittämisestä tehdyn yleissopimuksen (Ottawan sopimus) irtisanomiseksi ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Lastensuojelun Keskusliiton lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi Ottawan sopimuksen irtisanomisesta

Lastensuojelun Keskusliitto (LSKL) on päättänyt antaa lausunnon luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle jalkaväkimiinojen käytön, varastoinnin, tuotannon ja siirron kieltämisestä ja niiden hävittämisestä tehdyn yleissopimuksen (Ottawan sopimus) irtisanomiseksi ja siihen liittyviksi laeiksi.

Esitysluonnoksen keskeiset ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta antaisi suostumuksensa siihen, että Suomi irtisanoo jalkaväkimiinojen käytön, varastoinnin, tuotannon ja siirron kieltämisestä ja niiden hävittämisestä tehdyn yleissopimuksen eli Ottawan sopimuksen.

Lastensuojelun Keskusliiton lausunto

Lastensuojelun Keskusliitto on huolissaan luonnosesityksessä tunnistetuista perus- ja ihmisoikeuksia heikentävistä vaikutuksista. Kuten esitysluonnoksessakin todetaan, on Ottawan sopimus yksi tärkeimmistä tavanomaisten aseiden valvontasopimuksista ja humanitaarisen aseriisunnan instrumenteista. Sopimuksen voimassaollessa jalkaväkimiinojen uhrien määrä on vähentynyt merkittävästi.

Jalkaväkimiinat eivät tee eroa siviilin ja sotilaan välillä, ja tilastojen mukaan noin 80 % jalkaväkimiinojen uhreista on siviilejä ja 43 % näistä siviiliuhreista on lapsia. Julkisessa keskustelussa ja pitkälti myös tässä luonnosesityksessä on keskitytty tarkastelemaan jalkaväkimiinojen käyttämistä vain aseellisen selkkauksen aikana. Luonnosesityksen mukaan jalkaväkimiinoja käytettäisiin vain aseellisen selkkauksen aikana ja vain alueilla, joilta siviilit on Suomen toimesta evakuoitu. Onko kuitenkin olemassa riski, että alueella saattaa kuitenkin liikkua turvapaikanhakijoita esimerkiksi välineellistetyn maahanmuuton tilanteessa? Lisäksi myös jalkaväkimiinoista aiheutuvat vaikutukset aseellisen selkkauksen päätyttyä tulee ottaa huomioon. Jalkaväkimiinat aiheuttavat pitkäaikaista haittaa alueen jälleenrakennukselle, kestäväälle kehitykselle ja infrastruktuurille sekä siviilien loukkaantumisia ja kuolemia.

LSKL pitää luonnosesityksen perus- ja ihmisoikeusvaikutusten arviointia varsin suppeana ja osittain puutteellisena ottaen huomioon, miten merkittäviä vaikutuksia sopimuksesta irtautumisella olisi useiden ihmisoikeuksien toteutumiselle. Perus- ja ihmisoikeusvaikutuksia käsittelevässä kappaleessa lähinnä listataan ihmisoikeudet, joihin sopimus vaikuttaa ja esitellään miten puolustusvoimat miinoja tulisivat käyttämään. Luonnosesitys ei sisällä lainkaan arviota sen vaikutuksista lapsiin, vaikka globaalisti suurin osa jalkaväkimiinojen uhreista on lapsia. Vaikka miinoja pyrittäisiinkin käyttämään vastuullisesti, voi niiden siirtyminen esimerkiksi sääolosuhteiden johdosta aiheuttaa myöhemmin siviilien vammautumisia ja jopa kuolemia.

Avoimen demokraattisen keskustelun kannalta on ongelmallista, että sopimuksesta ollaan nyt irtautumassa nopealla aikataululla ja laajalti salattujen tietojen pohjalta. Sopimukseen liittymistä valmisteltiin pitkään ja siitä käytiin avointa julkista keskustelua.

Sopimukseen liittyttäessä niin ulkoasiainvaliokunta kuin puolustusvaliokuntakin katsoivat lausunnoissaan, että sopimukseen liittyminen vahvistaa Suomen johdonmukaista ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa kansainvälisten normien vahvistamiseksi. Ulkoasiainvaliokunta totesi lisäksi, että tämä koskee myös kysymyksiä, joissa Suomi ei ole omalla toiminnallaan aiheuttanut ongelmia. (viittaus 1) On syytä huomioda myös se, että sopimukseen ovat liittyneet kaikki EU-maat sekä kaikki Nato-maat Yhdysvaltoja lukuun ottamatta. Ulkoministeriö on tunnistanut 17.4.2025 antamassaan Ottawan jalkaväkimiinasopimusta koskevassa ulko- ja turvallisuuspoliittisessa arviossaan tunnistanut useita sopimuksen irtisanomisesta aiheutuvia kielteisiä vaikutuksia liittyen itse Ottawan sopimuksen lisäksi myös laajemmin humanitaariseen oikeuteen, asevalvontaan ja kansainväliseen sääntöpohjaiseen järjestelmään sekä Suomen maineeseen asevalvonnan saralla. Kyseisen lausunnon mukaan: ”Sopimuksen irtisanominen saattaa heijastua kansainväliseen sääntöpohjaiseen järjestelmään laajemminkin. Irtisanominen on negatiivinen signaali tilanteessa, jossa sääntöpohjaista kansainvälistä järjestelmää haastetaan.” Pienenä maana Suomi on juuri niitä maita, joita sääntöpohjaisen järjestelmä ja aseriisunta eniten hyödyttää. Suomen maineen kannalta on myös syytä huomata, että Orpon hallitus on lakkauttanut rauhanjärjestöjen rahoituksen.

Globaalisti lapsen oikeuksien näkökulmasta kansainvälisiä aseistariisuntasopimuksia olisi syytä pyrkiä laajentamaan sen sijaan, että niiden painoarvoa heikennetään niistä irtautumalla. LSKL palauttaa myös mieliin, että lapsen oikeuksien sopimuksen mukaan aseellisissa selkkauksissa on suojeltava

lapsia. Sopimuksen artikla 38 (1) mukaan sopimusvaltiot sitoutuvat kunnioittamaan niitä kansainvälisen humanitäärisen oikeuden sääntöjä, jotka soveltuvat niihin aseellisissa selkkauksissa ja joilla on merkitystä lapsen kannalta, sekä takaamaan kunnioituksen näitä sääntöjä kohtaan.

Suomi voi turvata lapsen oikeuksia sitoutumalla johdonmukaiseen ja vahvaan perus- ja ihmisoikeuksien puolustamiseen myös muuttuvissa maailmantilanteissa.

Viittaukset:

1) UaVM 2/2011 vp - HE 15/2011 vp. Myös puolustusvaliokunta arvioi sopimukseen liittymisen vahvistavan Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan johdonmukaisuutta PuVL 2/2011 vp - HE 15/2011 vp.

Fallenius Jemina
Lastensuojelun Keskusliitto